גיליון שבועי לדברי תורה, חסידות, הלכה ומוסר ❖ בס"ד

אשר פריו יתן

"וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ" (תהלים א, ג)

פרשת תולדות תשפ"ז • גליון ב ✦ עלון תורני מוגש לעונג שבת קודש

יוצא לאור לעילוי נשמת ר' חיים דוד מרדכי בן ר' שמעון זצ"ל תנצב"ה

מדור א' • אמרות טהורות - דרוש, הלכה ומוסר

מסורת האבות, כיבוד אב ואם והארת החנוכה

עיונים בפרשת תולדות ובסוד "מוסיף והולך" - לקראת חודש כסלו הבעל"ט

"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם, אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק" (בראשית כה, יט). מובא ומבואר בספרי קודש (עיין בבני יששכר מאמרי חודש כסלו טבת, מאמר ב' אות י"א, ובספרים הקדושים), כי עת בירך יצחק אבינו את יעקב בחיר האבות: **"וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ"** (בראשית כז, כח), טמון ברמז תיבות "ומשמני הארץ" שגב אורות והארות ימי החנוכה הקדושים, הנמשכים מסוד השמן הטהור שבמקדש. בימים נעלים אלו, עת זוכים אנו לעמוד בסמיכות מופלגת לקראת ראש חודש כסלו, מתחילים להפציע ולזרוח אורות החנוכה על ראשי כלל ישראל לעוררם ולהאיר נשמתם.

א. קיום המצוות בגלות והתחברות למצוות דרבנן

הנה השפיע הקב"ה לעמו בית ישראל תרי"ג מצוות יקרות (מכות כג ע"ב), אך באפלת הגלות ומרחקי הנדודים, כשבית מקדשנו חרב ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא נביא בחזונו, במה יחזיקו עצמם ויקיימו חיותם? על זאת שפכו רבותינו חכמי הדורות רוח טהרה וייסדו תקנות קודש ומצוות דרבנן. בתחילה פוקדים אותנו ימי החנוכה המאירים, ובעקבותיהם ימי הפורים המשמחים (מגילת תענית פ"ט; שבת כא ע"ב; מגילה יד ע"א), אשר כולם יחד נועדו ונתקנו בכדי שבני ישראל יוכלו להתחמם באש קודש, להתלהב ולהתרומם בעבודת השם יתברך בכוחן ובסגולתן של מצוות קדושות אלו.

וביאר מרן השפת אמת (חנוכה תרל"ח; תרל"ג), כי מצוות דרבנן אלו נובעות מעומק פנימיות לבם של ישראל, אשר מתוך חשכת הגלות גילו את נקודת ההתקשרות הפנימית לבורא עולם בבחינת **"אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר"** (שיר השירים ה, ב; שיר השירים רבה שם). ומשום כך נתקן נוסח הברכה "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו" אף על נר חנוכה (שבת כג ע"א; רמב"ם הל' ברכות פי"א ה"ג), שמתוך מסירות נפשם של החשמונאים וקבלת האומה, נתגלה רצון העליון ונהפך הדבר למצווה ממשית המאירה את חשכת הלילה.

ב. חיבור הדורות: "שאל אביך ויגדך" וקלסתר פניו של יצחק

בימי החנוכה הללו מתגלה ומאיר יסוד המוסד של המשכיות המסורת: **"שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ"** (דברים לב, ז). והנה כתיב: **"מִלְחָמָה לַה' בַּעֲמָלֵק מִדֹּר דֹּר"** (שמות יז, טז) חסר וי"ו, להורות כי כוחו של עמלק, וכן תרבות יוון שביקשה להשכיחם תורתך (נוסח על הניסים), חותרים לנתק ולהפריד חלילה בין הדורות; אולם אנו מכריזים בריש גלי **"לְדֹר וָדֹר"** (תהלים ק, ה; קמה, יג), באות וי"ו החיבור המקשרת ומאחדת בעבותות אהבה ונאמנות בין עדת הצעירים לזקני העם.

ומבואר בדברי רש"י הקדוש בריש פרשתנו על הפסוק **"אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק"** (בראשית כה, יט; בבא מציעא פז ע"א; תנחומא תולדות א), שלפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, צר הקב"ה קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם כדי שיעידו הכל שאברהם הוליד את יצחק. וכתב הכלי יקר (שם), שדווקא על ידי שנדמה הבן לאביו במעשיו, במידותיו וביראת שמיים הטהורה, מתקיים בו ממש "אברהם הוליד את יצחק", ומתבטלת טענת הליצנים והמקטרגים המבקשים לנתק את שלשלת היוחסין הרוחנית של עם ישראל.

ג. סוד "וְאֵלֶּה – מוסיף על הראשונים" ומדרגת "מוסיף והולך"

ו הנה התיבה **"וְאֵלֶּה"** הפותחת את הפרשה מופיעה בוי"ו החיבור להורות על הכלל הנקוט בידי חז"ל: **"וְאֵלֶּה – מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים"** (רש"י שמות א, א; מנחות קט ע"ב; שמות רבה א, ב). ללמדנו שהאדם הישר אינו מסתפק רק בכך שפוסע וצועד בנתיבות דרכי אבותיו בשגרה ובהרגל מצוות אנשים מלומדה (ישעיה כט, יג), אלא שעל ידי אחיזה איתנה במסורת האבות, הוא מוסיף ומעלה נדבך מפואר משלו על גבי תורת הראשונים, ומחדש בעבודת ה' מתוך קדושה וטהרה.

יסוד נשגב זה חופף ומתאים להפליא לבחינת נרות החנוכה שנפסקה בהם ההלכה כבית הלל: **"מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ"** (שבת כא ע"ב; שו"ע או"ח סי' תרעב ס"ב) – ביום הראשון מדליק נר אחד, ביום השני שניים, וכן הלאה מעלה מעלה. וביאר המהר"ל מפראג (נר מצווה ח"ב) כי טעם בית הלל הוא מפני שמעלין בקודש ואין מורידין (ברכות כח ע"א), ומהות האור האלוקי המתגלה בימי החנוכה היא התעלות מתמדת שאינה עומדת במקום אחד. וההקבלה מאירה ומופלאה: כאשר האדם דבוק וקשור למסורת אבותיו בבחינת "ואלה מוסיף על הראשונים", בכוחו לבוא אל הנהגת "מוסיף והולך" – להתקדם תדיר, להרבות אורה ולהתעלות מדי יום בימי החנוכה ובכל ימות השנה כולה. אולם אם חלילה יינתק מן השורש, הרי הוא עלול ליפול למורד וירידה בבחינת שיטת בית שמאי "פוחת והולך".

ד. עבודת יצחק אבינו – חפירת הבארות מול קנאת הפלשתים

עומק נוסף המקשר בין פרשת תולדות לימי החנוכה מתגלה במעשיו של יצחק אבינו בחפירת הבארות: **"וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיְסַתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם, וַיִּקְרָא לָהֶן שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו"** (בראשית כו, יח). והוא פלא עצום: מדוע לא חפר יצחק בארות חדשות, אלא התעקש לפתוח מחדש דווקא את הבארות שסתמו הפלשתים ולקרוא להן באותם שמות ממש?

מבאר הרמב"ן (בראשית כו, א ופסוק כ) שמעשה אבות סימן לבנים, ובארות אלו מרמזות על בתי המקדש וכלל ישראל: שתי הבארות הראשונות ("עֵשֶׂק" ו"שִׂטְנָה") נתקוטטו עליהן אומות העולם כנגד בית ראשון ובית שני, והשלישית ("רחובות") היא כנגד בית שלישי שיבנה במהרה בימינו באין מפריע. ובדרך העבודה מבאר בעל הנתיבות שלום (פרשת תולדות), כי הפלשתים – וכנגדם מלכות יוון הרשעה – אינם חפצים להחריב את הבאר לגמרי, אלא **"ויסתמום עפר"** (שם פסוק טו): לסתום את מעיינות הקדושה והטהרה בעפר של גשמיות, חכמות חיצוניות וטמטום הלב, לבל ינבעו מי החיים של התורה והמצוות (עיין רש"י קהלת יב, ז על מעשה חנוכה). ועבודתו של יצחק אבינו ושל החשמונאים בכל דור ודור היא לפנות את העפר החוצץ, לחשוף את המעיין הפנימי הטהור שכבר חפרו אבותינו, ולכנותו בשמות הקודש המקוריים ללא כל שינוי וזיוף.

ה. רמזי המניינים, הגימטריאות וסוד הנר השמיני

חכמי הרמז והחסידות (הרוקח הל' חנוכה סי' רכה; השל"ה הקדוש מסכת נר מצווה; פרי צדיק לחנוכה) חשפו קשרים נפלאים בין מניין נרות החנוכה לבין עבודת כיבוד אב ואם והתקשרות הדורות:

העניין / התיבה	חשבון הגימטריה	ביאור הרמז והסוד ומקורו
מניין נרות חנוכה	**44 נרות**	36 נרות המצווה (8+7+6+5+4+3+2+1) בצירוף 8 שמשים המשמשים להדלקתן מדי לילה (שו"ע או"ח סי' תרעג ס"א; הרוקח סי' רכה).
אב + אם	**3 + 41 = 44**	אב (3) + אם (41) = 44. לרמז על מצוות **"שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ"** (משלי א, ח; חולין פט ע"א), שהארת הנרות נמשכת מכוח כיבוד אב ואם והדבקות בדרכם.
וְאֵלֶּה + אברהם ויצחק	**42 + 2 = 44**	תיבת וְאֵלֶּה עולה בגימטריה 42, ובצירוף 2 האבות הקדושים (אברהם ויצחק) הרי לנו 44 – להורות על התקשרות הבנים למורשת והמשכיות האבות (ע"פ רש"י תולדות כה, יט).
לדר ודר + 12 החודשים	**44 + 312 = 356**	תיבות לדר ודר עולות בגימטריה 456, והחיבור 44 + 312 = 356 כנגד ימות השנה ומניין הוי"ה במילוי, להורות שהארת מסורת האבות מאירה ומגנה על כלל ישראל בכל ימות השנה ובכל הדורות.
נר שמיני וברית מילה	**8 ימים**	שמונת ימי החנוכה כנגד ברית המילה הניתנת לשמונה ימים (בראשית יז, יב; ילקוט שמעוני מלכים רמז רכא), שביקשו היוונים לבטלה (מדרש חנוכה). מספר 8 מורה על הנהגה שלמעלה מגדר הטבע (7 ימי הבריאה), שבה מתגלה קדושת ישראל הנצחית.

מדור ב' • דבר תורה מפרשת השבוע

אהבה שאינה תלויה בדבר, נצחיות התורה וחינוך הילדים

ביאור בהנהגת יצחק ורבקה, שמחת "שלא עשני גוי" ושלמות כיבוד הורים

א. אהבה שאינה תלויה בדבר ונצחיות יעקב אבינו

ה נה מתבוננים אנו בפרשת השבוע, וכתיב בה: **"וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו, וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב"** (בראשית כה, כח). ויש לדקדק בלשון הכתוב: מדוע אצל יצחק אבינו פירש הכתוב את הטעם והסיבה לאהבתו את עשו "כי ציד בפיו", ואילו אצל רבקה אמנו נאמר סתם "ורבקה אוהבת את יעקב", ולא גילה הכתוב שום טעם לדבר?

אלא הביאור בזה הוא על פי מה ששנינו במשנה באבות (פ"ה מ"טז): "כל אהבה שהיא תלויה בדבר – בטל דבר, בטלה אהבה; ושאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם". ודקדק הכתוב בלשונו הטהורה: אצל יצחק נאמר בלשון עבר **"וַיֶּאֱהַב"**, לומר שאהבה זו כבר חלפה ועברה מן העולם, משום שהייתה תלויה בדבר גשמי וחולף, "כי ציד בפיו" (עיין רש"י שם). מה שאין כן אצל רבקה אמנו, שנאמר בה בלשון הווה תמידי **"וְרִבְקָה אֹהֶבֶת"**, ללמדנו שרבקה אוהבת את יעקב לעולם ועד. ועל אהבה נצחית זו מעיד הנביא: **"וָאֹהַב אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו שָׂנֵאתִי"** (מלאכי א, ב-ג), שאין בה טעם וסיבה חיצונית, מפני שיעקב אבינו הוא עצם מהותה של תורה.

וביאור העניין, שכאשר אדם אוהב את הקב"ה באמת, ממילא אוהב הוא את יעקב, שהרי העידה עליו התורה: **"וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים"** (בראשית כה, כז) שישב והגה באוהלה של תורה (בראשית רבה סג, י). על כן נאמר "אוהבת את יעקב", שזוהי אהבה להשי"ת ולתורתו שיש לה קיום עדי עד, שהרי הקב"ה הוא אין סוף ברוך הוא ונצחי. וכן הוא אומר: **"כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ"** (דברים לב, ט), וכדאיתא בגמרא (תענית ה ע"ב): "יעקב אבינו לא מת – מה זרעו בחיים אף הוא בחיים". שכל עניינו של יעקב אחוז במידת הנצח, ומידתו מורה על התורה הקדושה, שנאמר בה "זאת התורה לא תהא מוחלפת". הרי לנו שכל אהבה שאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם, וזוהי בחינת "ויאהב יצחק את עשו" – לשון עבר שחולף ועובר; אבל "ורבקה אוהבת את יעקב" היא אהבה שאינה פוסקת לעולם.

ובזה יש רמז נפלא לבני ישראל בכל מקום שהם: ממה שנאמר "ויעקב איש תם יושב אוהלים", למדנו שיהודי יכול ליטול עמו "אוהל" של תורה לכל מקום שיפנה. יוצא אתה לנופש – נוטל אתה עמך כרך גמרא; טס אתה במטוס – אינך זקוק למהומה, נכנס אתה, פותח גמרא והוגה בה. ומדוע? לפי שהתורה הקדושה היא נצחית, ובחינת "מקום ארון אינו מן המידה" (מגילה י ע"ב; יומא כא ע"א), שלמעלה מגבולי הזמן והמקום. וכמאמר הזוהר הקדוש: "הסתכל באורייתא וברא עלמא" (זוהר תרומה קסא ע"א; בראשית רבה א, א) – כל הבריאה כולה לא נבראה אלא בשביל התורה.

ב. שמחת "שלא עשני גוי" ויסוד גדול בחינוך הילדים

ודרשו חז"ל על הפסוק **"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים"** (בראשית א, א; רש"י שם), שכל מה שנברא בעולם לא בראו הקב"ה אלא בשביל ישראל ובשביל התורה שנקראו "ראשית". וזהו עומק הכוונה בברכת השחר שאנו מברכים בכל בוקר: **"שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי"** (מנחות מג ע"ב; ברכות ס ע"ב). ומה עניינו של שבח זה? שאדם צריך לקום בבוקר בהתפרצות של שמחה, לרקוד ולשבח! כשיהודי מתבונן ויודע שהוא מבניו של מקום, כדכתיב **"בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם"** (דברים יד, א), והבורא יתברך לא ברא את עולמו אלא כביכול בשבילו – הרי הוא חי בתודעה מרוממת זו, מתבונן במעלתו ובחשיבותו, ויודע שהקב"ה אוהבו וכל מה שמאורע עמו הוא לטובתו הגמורה. ואף אם נראה הדבר בעיני בשר כרע, באמת טובה גמורה היא, כי אבינו שבשמים אינו חפץ אלא בטובתנו. וזוהי בחינת "אהבה שאינה תלויה בדבר", שאינה תלויה בשום טעם וסיבה, ואב רחמן יעשה הכול למען בניו חביביו.

מוסר השכל ויסוד בחינוך הבנים: כתיב בפרשה: **"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם"** (בראשית כה, יט) – מהי הדרך לזכות להעמיד תולדות כשרות בדרכם של אברהם ויצחק? התבונן בהבדל שבין יעקב לעשו: הנה חז"ל הפליגו במצוות כיבוד אב של עשו (דברים רבה א, טו). ואילו יעקב אבינו כיבד את שניהם כאחד – את אביו ואת אמו, שנאמר: **"וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְאֶל אִמּוֹ"** (בראשית כח, ז). וטמון בזה יסוד עצום בחינוך הילדים: כאשר ילד חפץ בדבר מה, עליו לפנות לאביו ולאמו יחדיו. פעמים שהילד מבקש רשות מאביו, וכשאמו שואלת אותו מדוע עשה כן, משיב הוא: "אבא הרשה לי!" – ובזה סותם הוא את פיה של האם ומטיל פירוד בין ההורים. עשו התמקד בכיבוד אב בלבד, וביהירותו זלזל בדעת אמו כאומר "אל תטרידיני, כבר שאלתי את אבא", ומתוך פירוד זה יצא לתרבות רעה. אבל יעקב "איש תם" כיבד ונמלך באביו ובאמו כאחד, ושמר על שלמות הבית – ולפיכך זכה להיות "יעקב אבינו", שכל מיטתו שלמה (ויקרא רבה לו, ה).

"ואלה תולדות יצחק" – דרשת חנוכה ורמזי אותיות

מראי מקומות מספרי החסידות והדגשות ראשי וסופי תיבות

א. שתי בחינות בשמחה – "יעקב ועשו אמורים בפרשה"

אמר הרה"ק מרן אדמו"ר ה"אביר יעקב" מסאדיגורה זצוק"ל על הפרשה: **"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם"**, ופירש רש"י: "יעקב ועשו אמורים בפרשה" (אבירי יעקב; אור השמים; עטרת ישועה). ויש לבאר, כי הנה ישנם שני מיני שמחה: ישנה שמחה של מצווה שהיא לפני השי"ת, כדכתיב **"עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה"** (תהלים ק, ב) שאדם שמח בשמחת התורה והמצוות. ומאידך, יש חס ושלום שמחה להיפך, ועליה נאמר **"וּלְשִׂמְחָה מַה זֹּה עֹשָׂה"** (קהלת ב, ב) – שמחה של הוללות המורידה את האדם (קדושת לוי; יסוד העבודה).

והנה שם "יצחק" הוא מלשון שמחה. וזהו "אלה תולדות יצחק" – לשמחה יש תולדות. ומהם? "יעקב ועשו אמורים בפרשה". "בַּפַּרְשָׁה" הוא מלשון פרישה והבדלה, ללמדנו ששתי השמחות הללו פרושות זו מזו: שמחת יעקב היא בתורה ותפילה, לעומת שמחת עשו שהוא פורקן וקלות ראש – ו"לא קרב זה אל זה".

ב. רמזי חנוכה בשם יצחק ובפסוקי לדוד

מובא בספרים הקדושים כי בשם **יִצְחָק** מרומזת בחינת ימי החנוכה, שהרי יִצְחָק (208) עולה במניינו בדיוק ח' פעמים שם הוי"ה (208 = 26 × 8), כנגד ח' ימי חנוכה שבהם מדליקים נרות המצווה (בני יששכר, כסלו חנוכה; מגלה עמוקות). וכן מצינו ראשי תיבות וסגולה נפלאה בפסוק **"מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד"** (תהלים ל, א) שאומרים בעת הדלקת הנרות:

- **שִׂמְחָה:** ראשי תיבות **מזמור שיר חנכת הבית** (עטרת ישועה).
- **לְדָוִד (44):** כנגד מ"ד (44) הנרות שמדליקים בכל ימי החנוכה (בני יששכר).
- **"לדוד":** ל' מורה על לימוד התורה, דוד מורה על אמירת תהילים.
- **חנוכת הבית:** "ביתו זו אשתו" (יומא ב ע"א) – כשמנצלים את הימים לתורה ותהילים, להודות ולהלל, זוכים לשמחה עצומה לכל בני הבית בבחינת "נר איש וביתו" (שבת כא ע"ב).

ג. רמזי "פותח את ידך", מַחַ"ט ושם חַתָּ"ךְ

אמרו חז"ל: "פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם" (שיר השירים רבה ה, ב). **מח"ט** הם ראשי תיבות: **מ**זוזה, **ח**נוכה, **ט**לית (יסוד יוסף; אוהב ישראל). ובכל יום מימי החנוכה עומד אדם על פתח ביתו (בַּדָּלֶת) ומדליק ח' נרות, ובזה זוכה שהשם משפיע עליו אולמות של השפעות טובות.

והנה ח' פעמים מח"ט (8 × 57) עולה 456 – שזהו בדיוק מניין שם הפרנסה הקדוש **חַתָּ"ךְ** (428) יחד עם שם הוי"ה (26) והכולל (2 מילים)! שם חת"ך יוצא מסופי תיבות של הפסוק: **"פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ"** (תהלים קמה, טז) – ומילת "יד" היא גימטריה דוד (14). כמו שאמרנו, כשעומדים על יד ה"פתח" להדליק ומודים ומשבחים יש השפעות טובות (עבודת ישראל; שער הכוונות). ועוד מובא בספרים כי חַתָּ"ךְ הוא ראשי תיבות: **ח**שון, **ת**שרי, **כ**סלו – להורות כי בחנוכה נשלמת והולכת **הַחֲתִימָה טוֹבָה** מחודש תשרי, ורמז נפלא: "חֲתִימָה טוֹבָה" (485) עולה בדיוק כמניין חַתָּ"ךְ (428) יחד עם מילת ז"ן (57)! (קדושת לוי; אמרי נועם).

הפסוק / הרמז	אותיות מודגשות וחישוב	מקור תורני
ראשי תיבות מח"ט	**מזוזה, חנוכה, טלית (גימט' 57)**	שיר השירים רבה / יסוד יוסף
8 × מח"ט	**8 × 57 = 456**	אוהב ישראל / קדושת לוי
סופי תיבות פותח את ידך	**שם חת"ך [428] + י"ד [14] + הוי"ה [26] + כולל [2] = 456**	שער הכוונות / עבודת ישראל
ראשי תיבות חת"ך	**חשון, תשרי, כסלו**	אמרי נועם / דז'יקוב
חֲתִימָה טוֹבָה	**מניין חת"ך (428) + מילת ז"ן (57) = 485**	בני יששכר / מאור ושמש

ד. סגולת הרפואה והתולדות בחנוכה

י מי החנוכה מסוגלים לרפואה שלימה, שהרי ברכת "רָפְאֵנוּ" היא הברכה השמינית בתפילת שמונה עשרה, כנגד ח' ימי חנוכה (בני יששכר). וכן מסוגלים ימים אלו לזרע של קיימא ותולדות טובות, וזהו שנאמר: **"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק"** – שבזכות קדושת יצחק והודאת החנוכה, זוכים לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוות (זרע קודש; בעל שם טוב).

מדור ד' • מאמר תורני בענייני דיומא

סוד ימי החנוכה וחובת הבוטח בה'

רמזי מעשה אבות, מידת הביטחון במצוות מח"ט וזיווגם של יצחק ורבקה

ב טרם ניגש אל שורש הדברים ובירורם, נפתח ברווחה ובנועם שיח. הנה איתא בספרי קודש, כי בעת אשר מתנוצצים ובאים אורותיהם הנשגבים והסגוליים של ימי חנוכה – החל מראש חודש כסלו ואף מערב ראש חודש – הרי שניתן לחזות ברמזים נפלאים עד למאוד המשובצים בתורתנו הקדושה והמורים על קדושת ימים מסוגלים אלו. וכך מצינו בסדרי הפרשיות (תולדות ווישב) רמזים מפורשים למצוות ימי האורים, כגון בברכת יצחק: **"וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ"** (בראשית כז, לט), וכן ברמז **"שֶׁמֶן זַיִת זָךְ"** (שמות כז, כ), וביותר במה שנאמר אצל יצחק אבינו ע"ה: **"וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיִּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם... וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי יִצְחָק בַּנָּחַל"** (בראשית כו, יח-יט) אשר תיבת **נח"ל** ראשי תיבותיה: **נר חנוכה להדליק** (בני יששכר, מאמרי חודש כסלו). מכאן מוכח בעליל, כי מצוות חנוכה אינה תקנה מחודשת בלבד, אלא מועד ששורשיו ורמזיו חקוקים ומיוסדים בסתרי תורה מקדמת דנא. על דרך הכלל הידוע: "מעשה אבות סימן לבנים" (תנחומא לך לך ט; רמב"ן בראשית יב, ו), כבר טמנו אבותינו הקדושים במעשיהם ובמסעותיהם את שורשי ההארות העתידות להתגלות לישראל לדורותיהם.

א. רמז ה"מח"ט" ופתחו של אולם

והנה מצינו בזה רמז יקר ונכבד על יסוד מאמר חז"ל הנודע: "אמר הקב"ה לישראל: בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כפתחה של מחט, ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו" (שיר השירים רבה ה, ב). תיבת **מח"ט** ראשי תיבות שלוש מצוות יסודיות: **מ**זוזה, **ח**נוכה, **ט**לית. ורואים אנו בזה סדר עילאי ומכוון שקבעו חז"ל והפוסקים (שבת כב ע"א; רמב"ם פ"ד מהל' חנוכה ה"ח; שו"ע או"ח סי' תרעא ס"ז): מזוזה מימין, נר חנוכה משמאל, והאדם עומד בתווך כשהוא עטוף בטלית מצויצת – ונמצא מסובב במצוות מכל עבריו. אם תעוררו בקרבכם התעוררות ראשונה כחודה של מחט בעשיית מצוות הדלקת נר חנוכה כהלכתה ובכל דקדוקיה מתוך קירוב הלב, אזי ישפיע עליכם השי"ת אור עליון, שפע ברכה וקדושה המשומרת לדורות עולמים.

ב. שורש מידת הביטחון במצוות ה"מחט"

ויש לחדור לעומק פנימיותן של מצוות ה"מחט": מהו החוט המקשר ביניהן? והנה שורשן אחד – מידת הביטחון בהשי"ת, שהיא אבן השתייה של כל עבודת האדם, כדברי נעים זמירות ישראל: **"רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ"** (תהלים לב, י; חובות הלבבות שער הביטחון פ"א):

המצווה (מח"ט)	בחינת המצווה בעבודת ה'	גילוי מידת הביטחון ומראה מקום
מ – מזוזה	**"ה' צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ" (תהלים קכא, ה); נוטריקון שד"י: שומר דלתות ישראל.**	האדם יוצא מביתו ונכנס אליו, ומפקיד את חייו, ממונו וביטחונו בידי שמיים בלבד, ללא שום משען בשר ודם (עיין עבודה זרה יא ע"א במעשה דאונקלוס).
ח – חנוכה	**מסירות נפש דחשמונאים: "מִי לַה' אֵלָי!" (ע"פ שמות לב, כו).**	ביטחון מוחלט בניסי שמיים: "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" (נוסח על הניסים; רמב"ן עה"ת ויקרא כו, ו).
ט – טלית	**"וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן" (תהלים לו, ח).**	המתעטף בציצית ומסתופף בצל כנפי השכינה מצהיר כי מחסהו ומבטחו הבלעדי הוא הקב"ה, ופורק מעליו כל פחדי העולם (מנחות מג ע"ב; זוהר שלח קעה ע"א).

ג. חיבור עבודת התפילה והביטחון בבית האבות

על פי יסוד זה יוארו באור בהיר ענייני זיווגם וקדושתם של יצחק ורבקה (בראשית כד-כה): יצחק אבינו ע"ה עניינו ובחינתו היא עבודת התפילה והמסירות, כדכתיב: **"וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה"** (בראשית כד, סג), ותיקן תפילת מנחה (ברכות כו ע"ב). ואילו רבקה אמנו ע"ה מורה על מידת הביטחון הזכה, שגדלה בין רשעים ונתנה מבטחה אך ורק בהשי"ת. וכה איתא בספר הקדוש "אמרי נועם" (פרשת חיי שרה) על המקרא: **"וַתִּקַּח הַצָּעִיף וַתִּתְכָּס"** (בראשית כד, סה) – שצעיף הוא בחינת טלית, שבא לרמז על מידת הביטחון. ועוד יש לבאר בזה רמז נפלא: תיבת "צעיף" עולה 250 בגימטריה כמניין **נר** (צ-90, ע-70, י-10, ף-80; סך הכול כתיבת "נר"), הרומזת לנר מצווה ולנר חנוכה – שהיא מצוות הביטחון הטהור. הרי לן מפורש, שבבניין בית ישראל הוצרך החיבור הקדוש של תפילת יצחק יחד עם הצעיף והטלית של רבקה, ללמדנו כי תפילה וביטחון אחוזים המה זה בזה בקשר בל יינתק.

ומחיבור עילאי זה יצא עמוד התורה: **"וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים"** (בראשית כה, כז). ראשי התיבות של תיבת **ת"ם** הם: **תפילה, מזוזה**! זהו יעקב בחיר האבות, שכל מהותו שילוב עבודת התפילה וההכנעה עם איתנות הביטחון והאמונה. וזהו עומק מה שפירש רש"י הקדוש (בראשית כה, כא): **"וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ..."** – "לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע". והנה, ראשי התיבות של **צַדִּיק בֶּן צַדִּיק** עולים בגימטריה מכוונת למניין **יַעֲקֹב** (צ-90, ב-2, צ-90 = 182)! להורות, שדווקא מתוך תפילה מעומקא דליבא הנשענת על מידת הביטחון ללא מצרים – יצא לפועל תואר קדושתו ועוצם מעלתו של יעקב אבינו.

מדור ה' • עיון בעבודת השם

ההתמודדות עם היצר הרע וקידוש החומר בעבודת השם

קושיית רבקה "אם כן למה זה אנכי", הסיוע השמימי וקדושת השבת

פרשת תולדות הינה פרשה נוראה ומלאת עומק. כבר בתחילת הפרשה פותח רש"י הקדוש על הפסוק **"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם"** (בראשית כה, יט) ומבאר: "וזהו רמז ועבודה לכל יהודי ויהודי". אמרו חכמינו על הפסוק: **"וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה'"** (בראשית כה, כב; רש"י שם; בראשית רבה סג, ו).

א. "אם כן למה זה אנכי" – קושיית רבקה אמנו והסיוע האלוקי

בתחילה סברה רבקה שוולד אחד יש במעיה, וראתה שכאשר הייתה עוברת על פתחי בתי מדרשות של שם ועבר היה מפרכס לצאת, וכאשר הייתה עוברת על פתחי עבודה זרה היה מפרכס לצאת. משהבינה רבקה שיש כאן שני כוחות מנוגדים – יעקב המרמז על התורה, הקדושה והיצר הטוב, ועשו המרמז על הטומאה, הסטרא אחרא והיצר הרע – שאלה בזעקה: **"אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי"**! כלומר, אם קיים בעולם כוח כה עצום של יצר הרע, כיצד יוכלו בני ישראל לקבל בעתיד את התורה הפותחת בדיבור **"אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ"** (שמות כ, ב)? הרי עשו – היצר הרע – כבר נמצא ומתגבר מיד, עוד טרם שיצא האדם לאוויר העולם!

על שאלה נוקבת זו באה התשובה מיד בהמשך הפסוק: **"וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה'"**. אמרו חז"ל בגמרא: "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו... ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו" (קידושין ל ע"ב; סוכה נב ע"ב). השיבו לה מן השמיים: אכן יש יצר הרע, אך יש גם **"אֶת ה'"** – הקדוש ברוך הוא בעצמו ניצב לעזרתו של כל יהודי החפץ לעבוד את בוראו ולקיים את תורתו, ובלעדי סיוע שמימי זה אכן אי אפשר לעמוד כנגדו. ועוד ניתן לבאר בדרך רמז את המילים "לדרש אֶת ה'", על פי מאמר הגמרא בפסחים (פסחים כב ע"ב; בבא קמא מא ע"ב): "עד שבא רבי עקיבא ולימד: את ה' אלקיך תירא – לרבות תלמידי חכמים". רבקה הלכה לדרוש את בחינת "את ה'" – הלוא הוא התלמיד חכם, המבין את תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה: וכי מהי הרבותא לעבוד את השם ללא יצר הרע? אדרבה, העבודה האמיתית היא כאשר היצר הרע מנסה ומפתה, והאדם מתגבר עליו בכוח התורה, ומתוך הניסיונות וההתגברות עליהם צומח האדם ומתעלה.

ב. קידוש החומר וברכת השבת

יסוד זה עמד גם במרכז הדיאלוג שבין רבקה ליעקב אבינו בעת נטילת הברכות (בראשית פרק כז). רבקה ציוותה על יעקב להתלבש בבגדי עשו ולהביא מטעמים ליצחק. טען יעקב: מה לי ולענייני העולם הזה? מה לי ולמאכלים ומשתאות? הרי חלקי הוא בעולם הבא! השיבה לו רבקה: לא כן הדבר! זוהי בדיוק תכלית בריאת האדם וירידתו לעולם הגשמי – לקחת את עניני העולם הזה, לברר, לייחד ולקדשם לשם שמיים, בבחינת **"בִּלְתִּי לַה' לְבַדּוֹ"** (שמות כב, יט).

ו היכן אנו רואים זאת במוחש? ביום השבת קודש! בשבת אנו עורכים שולחן במטעמים ומעדנים, ואמרו חז"ל: "כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר: אז תתענג על ה'... והאכלתיך נחלת יעקב אביך" (שבת קיח ע"א; ישעיהו נח, יג-יד). ומדוע זוכה דווקא לנחלת יעקב? מפני שבשבת האדם נוטל את האכילה והשתייה הגשמיים ומייחד אותם לכבוד שבת קודש. וכתבו הספרים הקדושים על דברי יצחק ליעקב: שהייתה זו שעת ליל שבת קודש, בחינת "חקל תפוחין קדישין" . וכן מרומז בברכת יצחק: : "משמני הארץ" – זהו שמן הזית להדלקת נרות שבת בערב שבת; "מטל" – אותיות ל"ט מלאכות השבת; "ורב דגן ותירוש" – אלו חלות השבת והיין לקידוש. כך הופך העולם הזה עצמו למעין עולם הבא.(תולדות יעקב יוסף פרשת תולדות; בני יששכר מאמרי השבתות)**"רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'"**(בראשית כז, כז)(זוהר הקדוש ח"ב פח ע"א)**"וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ"**(שם כח)

ברכה ואיחול לחודש כסלו לשבת קודש פרשת תולדות

יהי רצון מלפני אבינו שבשמיים שיבוא עלינו חודש כסלו ושבת קודש הבעל"ט לשלום, לטובה ולברכה, שבת וחודש מאיר ומלא אורה ושמחה, גאולה וישועה לכלל ולפרט. ונזכה כולנו לשפוך שיח בתפילה זכה, להשליך יהבנו על ה' בביטחון שלם וטהור, ולהיוושע בכל הברכות וההשפעות הטובות: **בְּנֵי, חַיֵּי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי** (מועד קטן כח ע"א), רפואות וישועות וכל טוב, אמן כן יהי רצון!

מערכת עלון "אשר פריו יתן" • להארות, תגובות והקדשות לעילוי נשמת יקיריכם בדוא"ל: e7188548525@gmail.com